9

THEMA 9 · LEERJAAR 4

Informatievaardigheden: bronnen, data & het nieuws

Bronnen beoordelen, grafieken lezen, feit van mening onderscheiden, en samenwerken

Werkboek voor de kaderberoepsgerichte leerweg (kb)

Werkboek — naam: _____ klas: _____

Les 9.1

EC/K/3 (CE) — Leervaardigheden in het vak economie

Leerdoel: Je noemt kenmerken waarmee je de betrouwbaarheid van een bron kunt beoordelen.

Theorie & uitleg

Let op: gegevens beoordelen op betrouwbaarheid is óók voor bb en kb examenstof (EC/K/3). In het examen werk je steeds met informatiebronnen. Alleen het extra deel EC/V/2 is uitsluitend voor gl.

Niet alles wat je leest is even betrouwbaar: let op wie het schreef, of het ook elders bevestigd wordt, en of het actueel is.

Klopt wat je leest?

Je leest de hele dag door informatie: op social media, in de app, op het nieuws. Maar niet alles wat er staat is even **betrouwbaar** . Een **bron** is de plek waar informatie vandaan komt — en de kwaliteit daarvan verschilt enorm. Let bij het beoordelen op: wie heeft het geschreven, staat de informatie ook op andere betrouwbare plekken, en is het bericht nog actueel?

Zo is een primaire bron (informatie uit de eerste hand, zoals een origineel onderzoek) vaak betrouwbaarder dan een secundaire bron die daar alleen over bericht — al hangt veel af van hoe zorgvuldig die secundaire bron te werk gaat.

Een handig hulpmiddel bij het beoordelen van nieuwsbronnen is een **keurmerk voor betrouwbaar nieuws** : een teken dat aangeeft dat een nieuwsbron zich houdt aan journalistieke standaarden, zoals hoor en wederhoor en feitencontrole. Zo'n keurmerk geeft je een snel signaal dat een bron waarschijnlijk zorgvuldiger werkt dan een willekeurige, ongecontroleerde website — al blijft het ook dan verstandig om zelf kritisch te blijven kijken.

Twee berichten over de werkloosheid: welke is betrouwbaarder?

Vraag	Bericht A: anonieme TikTok-video	Bericht B: nieuwsbericht van het CBS
Wie maakte het?	onbekend	het Centraal Bureau voor de Statistiek
Staat het ook op andere betrouwbare plekken?	nee	ja, NOS en kranten nemen het over
Is het actueel?	geen datum	datum staat erbij
Primair of secundair?	secundair (zegt niet waar het vandaan komt)	primair (eigen onderzoek)
Conclusie	niet betrouwbaar	betrouwbaar

Kernbegrippen

Bron : de plek waar informatie vandaan komt.

Betrouwbaarheid : de mate waarin je een bron kunt vertrouwen op juistheid en eerlijkheid.

Keurmerk voor betrouwbaar nieuws : een teken dat een nieuwsbron zich houdt aan journalistieke

standaarden.

Primaire bron : informatie uit de eerste hand, zoals een origineel onderzoek.

Secundaire bron : informatie gebaseerd op andere bronnen, zoals een nieuwsartikel over dat onderzoek.

Verwerkingsopdracht

Werk de onderstaande opdracht uit in je schrift of digitale werkboek.

1. Noem twee dingen waar je op let om te checken of een bron betrouwbaar is.

2. Leg het verschil uit tussen een primaire en een secundaire bron, met een voorbeeld van elk.

Oefeningen

Brons: Kennis & Begrip

1. Noem twee dingen waar je op kunt letten om te checken of een bron betrouwbaar is.

2. Is een willekeurige social media-post altijd een betrouwbare bron? Leg kort uit.

8. Wat is een keurmerk voor betrouwbaar nieuws, en waarom kan zoiets helpen?

9. Noem twee signalen die kunnen wijzen op een onbetrouwbare bron.

Informatiebron

Blog beweert: "Economie stort binnenkort helemaal in"

Een blog zonder vermelde auteur claimt dat de Nederlandse economie binnen een jaar volledig zal instorten, zonder cijfers of bronnen te noemen ter onderbouwing.

13. Gebruik de informatiebron. Noem twee redenen om dit bericht niet zomaar te geloven.

Zilver: Toepassing & Rekenen

3. Wat is het verschil tussen een primaire en een secundaire bron? Geef bij elk een voorbeeld.

4. Je leest online een economisch nieuwsbericht zonder vermelde auteur of datum. Zou je dit gebruiken voor een schoolopdracht? Leg uit.

Informatiebron 1

Prijzen in de supermarkt met 12% gestegen

Uit cijfers van een grote supermarktketen blijkt dat de gemiddelde prijs van boodschappen dit jaar met 12% is gestegen. Een woordvoerder van de keten zegt dat dit vooral komt door hogere inkoopprijzen.

6. Gebruik informatiebron 1. Waarom zou je bij het beoordelen van dit bericht extra kritisch moeten zijn op de bron?

10. Leg uit waarom het vergelijken van meerdere bronnen over hetzelfde onderwerp je helpt om een betrouwbaarder beeld te krijgen.

11. Een bedrijf publiceert zelf een onderzoek waaruit blijkt dat hun eigen product "het beste van de markt" is. Leg uit waarom je dit onderzoek kritisch zou moeten beoordelen.

Reactie van een journalist

> “Bij elk groot economisch bericht bel ik minstens twee onafhankelijke experts, voordat ik het publiceer.”
>
> — Redacteur economie

14. Gebruik de bron. Welke werkwijze van deze journalist draagt bij aan de betrouwbaarheid van het nieuws dat hij publiceert?

Goud: Analyse & Evaluatie — de uitdaging

5. Zoek (of bedenk) twee bronnen die hetzelfde economische onderwerp behandelen, maar van verschillende kwaliteit lijken. Leg uit welke jij betrouwbaarder vindt en waarom.

Reactie op sociale media

> “Bedrijven verhogen hun prijzen gewoon om meer winst te maken, dat heeft niks met inkoopprijzen te maken. Ik werk zelf in de logistiek en zie het echt anders.”
>
> — EconoomJan82, anonieme social-media-gebruiker

7. Vergelijk deze reactie met informatiebron 1. Noem één reden waarom je deze bron minder betrouwbaar zou kunnen vinden dan het officiële supermarktbericht, en één reden waarom de social-media-reactie júist een waardevol tegengeluid kan zijn.

---

15. Beoordeel: is het de verantwoordelijkheid van de lezer zelf om bronnen kritisch te beoordelen, of zouden platforms (zoals social media) dit meer voor je moeten doen? Onderbouw je antwoord.

Les 9.2

EC/K/3 (CE) — Leervaardigheden in het vak economie

Leerdoel: Je leest en interpreteert een lijngrafiek, staafdiagram en tabel.Je herkent een trend in de gegevens.

Theorie & uitleg

Let op: grafieken en tabellen lezen is óók voor bb en kb examenstof (EC/K/3). In bijna elk centraal examen krijg je vragen bij een tabel of grafiek. Deze les is dus voor iedereen belangrijk.

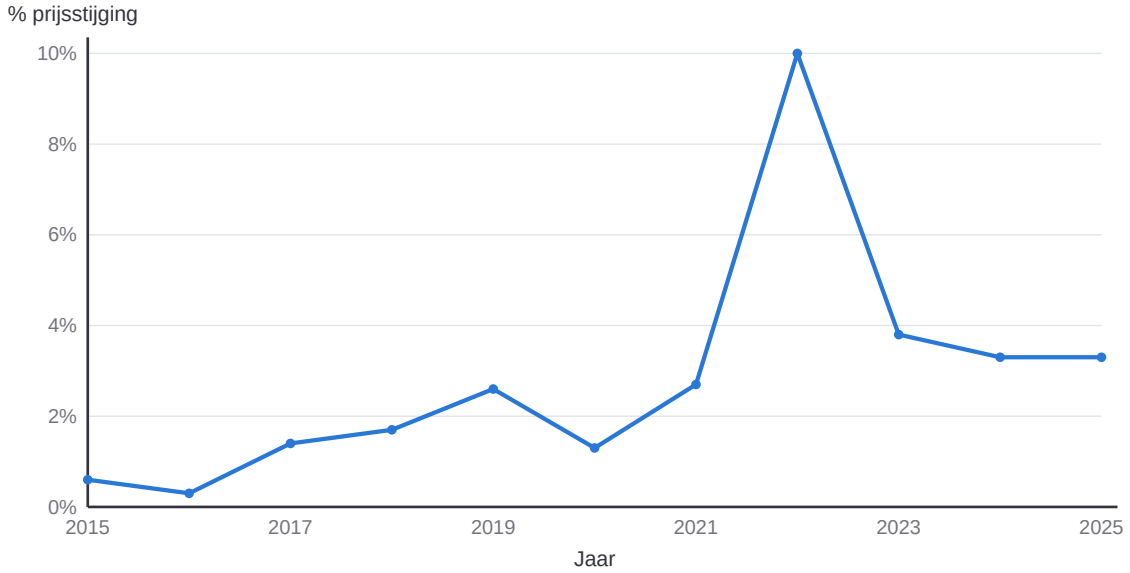
Kijk bij het lezen van een grafiek altijd eerst naar de aslabels: wat wordt er gemeten, en in welke eenheid?

Cijfers worden pas duidelijk in een plaatje

Economisch nieuws staat vol met grafieken en tabellen: de inflatie, de werkloosheid, de huizenprijzen. Een **lijngrafiek** gebruik je om een ontwikkeling over tijd te laten zien; een **staafdiagram** vergelijkt juist waarden met elkaar. Een **cirkeldiagram** (taartdiagram) laat zien hoe een geheel is verdeeld in delen (bijvoorbeeld percentages die samen 100% vormen) — die gebruik je dus het best om de verhouding tussen categorieën binnen één geheel te tonen. Kijk bij het lezen van een grafiek altijd eerst naar de **aslabels** : wat wordt er gemeten, en in welke eenheid?

Zo kun je ook de **trend** herkennen: gaat een cijfer over tijd omhoog, omlaag, of blijft het ongeveer gelijk?

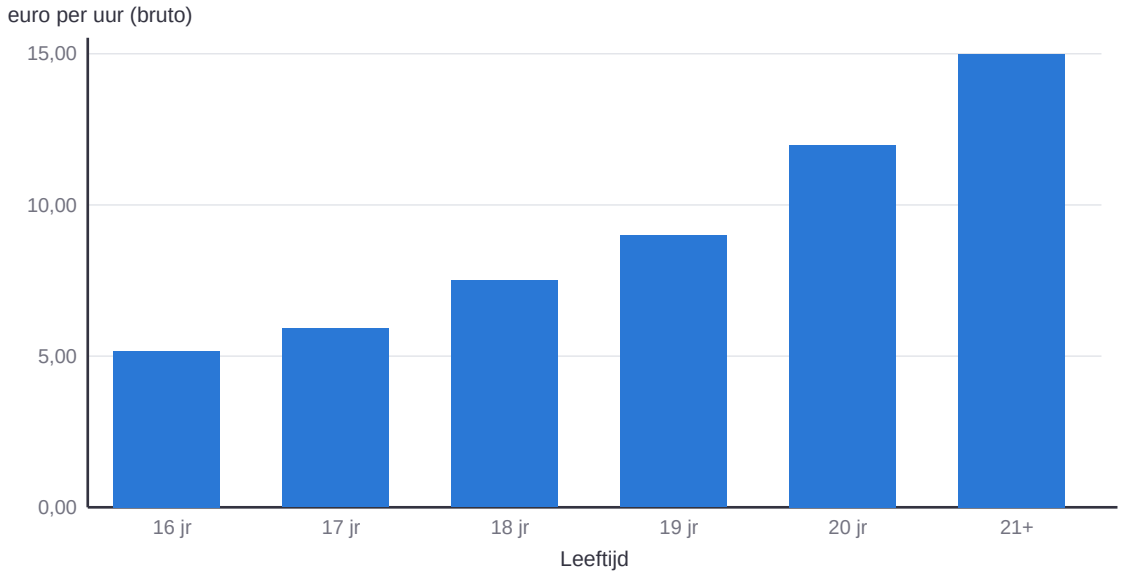
Lijngrafiek: inflatie in Nederland per jaar

Een lijngrafiek laat een ontwikkeling over tijd zien. Trend: na de piek in 2022 daalt de inflatie weer, maar blijft boven het niveau van vóór 2021.

Bron: CBS

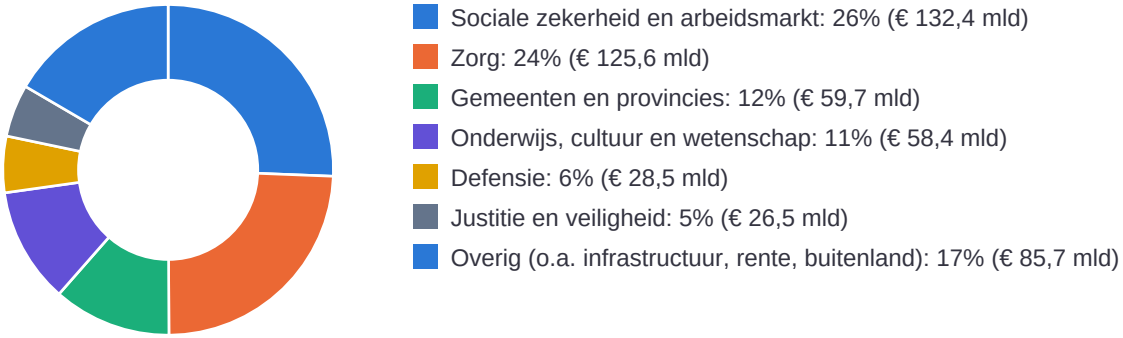
Staafdiagram: minimumloon per uur naar leeftijd (vanaf 1 juli 2026)

Een staafdiagram vergelijkt waarden met elkaar: hier zie je in één oogopslag hoeveel meer een 21-jarige minimaal verdient dan een 16-jarige.

Bron: Rijksoverheid

Cirkeldiagram: uitgaven van het Rijk in 2027, verdeeld over sectoren

Een cirkeldiagram laat zien hoe één geheel (100%) is verdeeld. Samen tellen de delen op tot de totale uitgaven.

Bron: Rijksoverheid, Miljoenennota 2027 (Prinsjesdag 2026)

Tabel: werkloosheid in Nederland

Jaar	Werkloosheid (% van de beroepsbevolking)
2023	3,6%
2024	3,7%
2025	3,9%

Bron: CBS (jaargemiddelde, afgerond)

Kernbegrippen

Lijngrafiek : laat een ontwikkeling over tijd zien.

Staafdiagram : vergelijkt waarden met elkaar.

Cirkeldiagram : laat zien hoe een geheel (100%) is verdeeld in delen/categorieën.

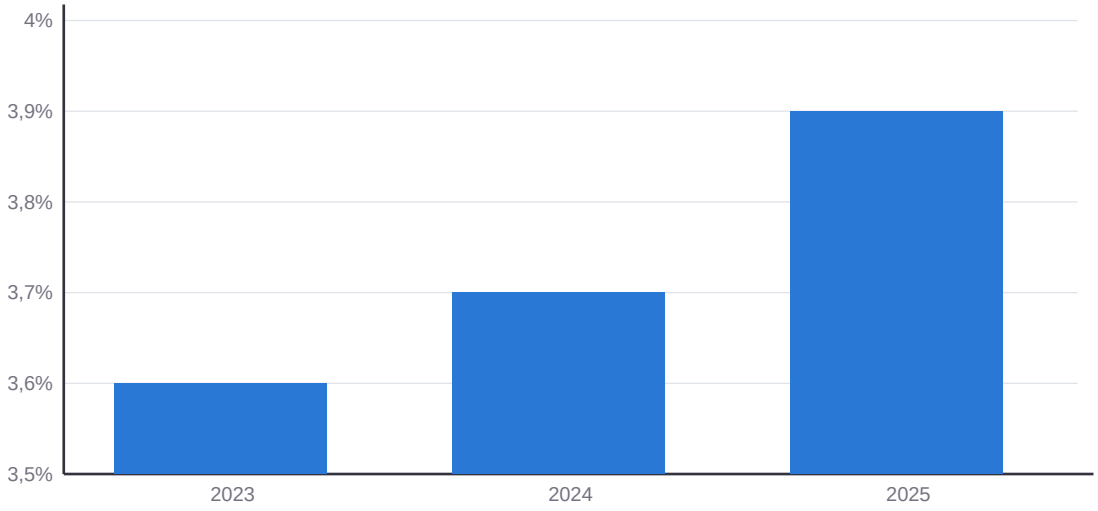
Aslabel : geeft aan wat er gemeten wordt en in welke eenheid.

Trend : de algemene richting waarin een cijfer zich ontwikkelt.

Voorzichtig met misleidende grafieken

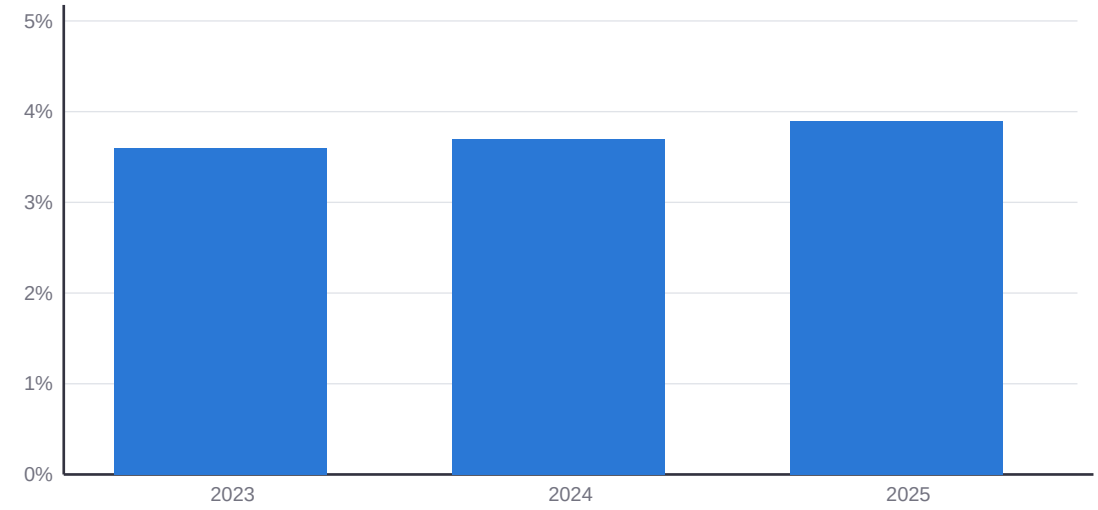
Begint de verticale as van een grafiek niet bij 0, dan kunnen kleine verschillen er veel groter uitzien dan ze werkelijk zijn. Check dus altijd de schaal, voordat je conclusies trekt uit een grafiek.

"Werkloosheid schiet omhoog!" (de as begint bij 3,5%)

De staaf van 2025 lijkt hier vier keer zo hoog als die van 2023, alsof de werkloosheid enorm is gestegen.

Dezelfde cijfers, met een as die bij 0 begint

Nu zie je dat de stijging klein is: 0,3 procentpunt in twee jaar.

Bron cijfers: CBS

Verwerkingsopdracht

Werk de onderstaande opdracht uit in je schrift of digitale werkboek.

Tabel — werkloosheid Nederland (fictief): 2023: 3,5% · 2024: 3,8% · 2025: 4,2%

1. Is de trend in de werkloosheid stijgend, dalend of stabiel?

2. Bereken hoeveel procentpunt de werkloosheid is gestegen tussen 2023 en 2025.

Antwoord (procentpunt): _____

Oefeningen

Brons: Kennis & Begrip

1. Wanneer gebruik je het beste een lijngrafiek, en wanneer een staafdiagram?

2. Wat controleer je als eerste bij het lezen van een grafiek?

Werkloosheid Nederland (fictief)

Jaar	Werkloosheid (%)
2023	3,5
2024	3,8
2025	4,2

3. Gebruik de tabel. Is de trend in de werkloosheid stijgend, dalend of stabiel?

7. Wat is een cirkeldiagram, en wanneer gebruik je die het beste?

8. Waarom is het belangrijk om de titel van een grafiek of tabel goed te lezen, voordat je de cijfers interpreteert?

Besteding vrije tijd, gemiddelde Nederlandse jongere (fictief)

Categorie	Percentage
Sociale media	35%
Sporten	20%
Gamen	25%
Overig	20%

12. Gebruik de tabel. Welk type grafiek zou het beste passen bij deze gegevens? Leg uit.

Zilver: Toepassing & Rekenen

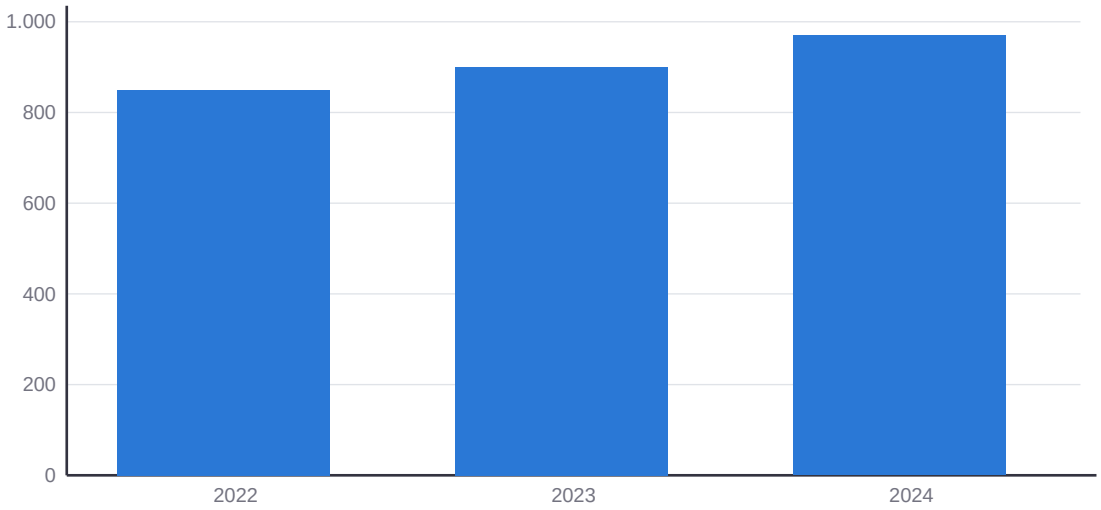
Werkloosheid Nederland (fictief)

Jaar	Werkloosheid (%)
2023	3,5
2024	3,8
2025	4,2

4. Gebruik de tabel. Bereken hoeveel procentpunt de werkloosheid is gestegen tussen 2023 en 2025.

5. Waarom kan een grafiek misleidend zijn als de verticale as niet bij 0 begint?

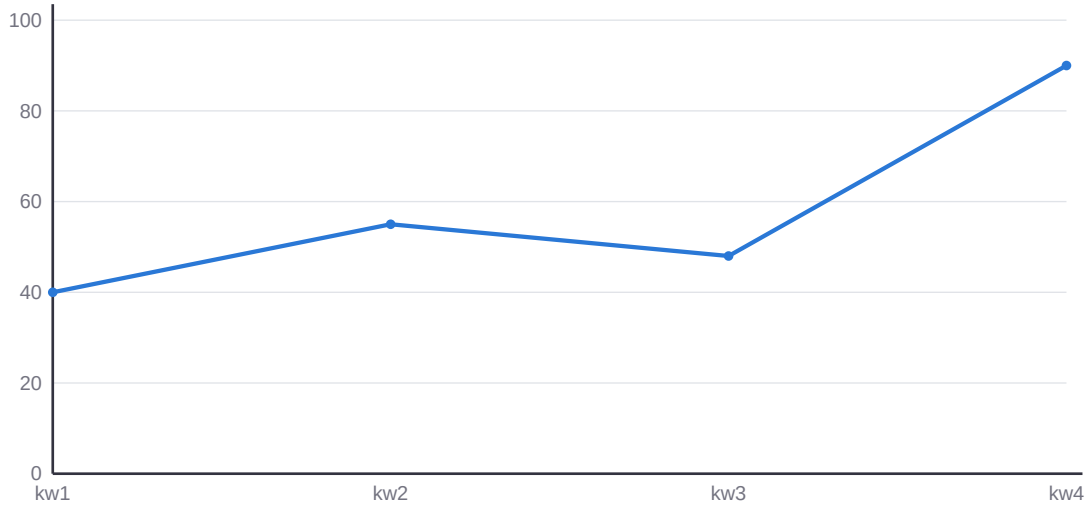
Gemiddelde huurprijs per maand (fictief)

9. Gebruik de grafiek. Bereken met hoeveel procent de gemiddelde huurprijs tussen 2022 en 2024 is gestegen.

10. Twee grafieken tonen dezelfde cijfers over inflatie, maar de ene grafiek heeft een y-as van 0% tot 20%, en de andere van 2% tot 5%. Leg uit welk effect dit heeft op hoe de lezer de trend ervaart.

Aantal webshopbestellingen per kwartaal (fictief)

13. Gebruik de grafiek. In welk kwartaal is de stijging ten opzichte van het vorige kwartaal het grootst, en bereken deze stijging in procenten.

15. Leg uit waarom het lezen van een tabel soms nauwkeuriger is dan het lezen van een grafiek, ook al is een grafiek vaak sneller te "scannen".

Goud: Analyse & Evaluatie — de uitdaging

6. Bedenk een economisch onderwerp waarbij een lijngrafiek de duidelijkste manier is om de informatie te laten zien. Leg uit waarom.

Reactie van een data-analist

> “Een grafiek zonder duidelijke bron of aslabels vertel ik mijn studenten altijd meteen weg te klikken — die is niet te vertrouwen.”
>
> — Data-analist

14. Gebruik de bron. Ben je het eens met deze uitspraak? Onderbouw je antwoord.

Les 9.3

EC/K/3 (CE) — Leervaardigheden in het vak economie

Leerdoel: Je onderscheidt feiten van meningen in een nieuwsbericht.

Theorie & uitleg

Let op: feiten en meningen uit elkaar halen is óók voor bb en kb examenstof (EC/K/3). In het centraal examen komt de vraag "is dit een feit of een mening?" vaak voor.

Een feit is te controleren, een mening is een persoonlijke opvatting — beide kunnen in hetzelfde artikel staan.

Wat staat er écht, en wat is een oordeel?

Een **feit** is een bewering die te controleren en te bewijzen is — zoals "de inflatie was in 2025 3,3%". Een **mening** is een persoonlijke opvatting die niet met feiten te bewijzen is — zoals "3,3% inflatie is veel te hoog". Beide zinnen kunnen in hetzelfde nieuwsbericht staan, maar ze zijn niet hetzelfde soort informatie.

Let er dus op of een nieuwsbericht je iets vertelt, of vooral probeert je ergens van te overtuigen.

Feit of mening?

Zin	Feit of mening?	Waarom?
"De inflatie was in 2025 3,3%."	feit	te controleren bij het CBS
"3,3% inflatie is veel te hoog."	mening	een oordeel: "te hoog" vindt niet iedereen
"Het minimumloon voor 21-plussers is € 14,99 per uur."	feit	staat op de site van de Rijksoverheid
"Jongeren verdienen veel te weinig."	mening	een opvatting, niet te bewijzen

Kernbegrippen

Feit : een bewering die te controleren en te bewijzen is.

Mening : een persoonlijke opvatting die niet met feiten te bewijzen is.

Verwerkingsopdracht

Werk de onderstaande opdracht uit in je schrift of digitale werkboek.

1. Lees de twee zinnen: "De inflatie was in 2025 3,3%" en "3,3% inflatie is veel te hoog". Welke is een feit, en welke een mening? Leg uit.

Oefeningen

Brons: Kennis & Begrip

1. Wat is het verschil tussen een feit en een mening?

2. Is de zin "De inflatie was in 2025 3,3%" een feit of een mening?

3. Is de zin "3,3% inflatie is veel te hoog" een feit of een mening?

9. Noem twee woorden die je vaak in een mening tegenkomt, maar bijna nooit in een puur feitelijke zin.

10. Is de zin "De overheid moet de energiebelasting verlagen" een feit of een mening? Leg uit.

Zilver: Toepassing & Rekenen

4. Herschrijf de mening "Deze prijsstijging is oneerlijk tegenover consumenten" als een feitelijke zin over hetzelfde onderwerp.

Twee reacties op een verhoging van het minimumjeugdloon

> “Door de verhoging van het minimumjeugdloon kan ik straks geen scholieren meer aannemen. Dit kost banen.”
>
> — Meneer Aksoy, eigenaar van een cafetaria

7. Gebruik de bron. Is de uitspraak van meneer Aksoy een feit of een mening? Leg uit.

11. Een nieuwsbericht combineert een feit ("de rente is met 0,5 procentpunt gestegen") met een mening ("dit is een verstandige beslissing van de ECB"). Leg uit waarom het belangrijk is om deze twee soorten uitspraken uit elkaar te houden.

Reactie van een consument op een prijsverhoging

> “Al die prijsverhogingen zijn gewoon pure hebzucht van de bedrijven.”
> — Consument

14. Gebruik de bron. Leg uit waarom deze uitspraak een mening is, en welk feitelijk gegeven je zou willen zien om deze bewering te kunnen checken.

Goud: Analyse & Evaluatie — de uitdaging

6. Zoek (of bedenk) een kop van een economisch nieuwsbericht die volgens jou vooral mening bevat in plaats van feiten. Herschrijf de kop feitelijker.

Een tweede reactie op dezelfde loonsverhoging

> “Eindelijk verdien ik hetzelfde als een volwassen collega voor hetzelfde werk. Dit was hoog tijd.”
> — Nour, 17 jaar, werkt in het weekend bij een supermarkt

8. Vergelijk deze reactie van Nour met die van meneer Aksoy (vorige vraag). Beide gaan over dezelfde maatregel. Leg uit waarom het voor een goed begrip van het nieuws belangrijk is om beide meningen te lezen, in plaats van er maar één.

15. Beoordeel: is het erg dat nieuwsartikelen soms meningen bevatten, zolang deze duidelijk als mening herkenbaar zijn? Onderbouw je antwoord.

Les 9.4

EC/K/3 (CE) — Leervaardigheden in het vak economie

Leerdoel: Je past bron-, grafiek- en feit/mening-beoordeling toe op een echt, actueel economisch nieuwsbericht.

Theorie & uitleg

EC/V/2 is officieel alleen examenstof voor gl. Maar grafieken lezen en feit en mening onderscheiden (EC/K/3) zijn voor iedereen examenstof. De opdracht hieronder is dus voor iedereen een goede examentraining.

Bij een echt nieuwsbericht komen bron, grafieken en feit versus mening meestal tegelijk om de hoek kijken.

Nu allemaal tegelijk toepassen

In les 9.1 t/m 9.3 leerde je drie losse vaardigheden: bronnen beoordelen, grafieken lezen, en feiten van meningen onderscheiden. Bij een echt nieuwsbericht komen die drie meestal tegelijk om de hoek kijken. Deze les zet je ze alle drie tegelijk in.

Gebruik voor deze opdracht een actueel economisch nieuwsbericht — bijvoorbeeld via de NOS-nieuwsticker op de homepage van deze site, of de Nieuwsquiz die maandelijks verschijnt.

Checklist voor het beoordelen van een nieuwsbericht

1. **Bron** : wie schreef dit, en is die bron betrouwbaar?
2. **Grafieken/cijfers** : kloppen de aslabels, en begint een grafiek eerlijk bij 0?
3. **Feit versus mening** : welke zinnen zijn te bewijzen, en welke zijn een opvatting?

Praktijkopdracht: analyseer een nieuwsbericht

Kies een economisch nieuwsbericht en beantwoord de vragen hieronder.

1. Noteer welk nieuwsbericht je hebt gekozen (titel + bron/website).

2. Beoordeel de bron: is deze betrouwbaar? Waarom (niet)?

3. Staat er een grafiek of cijfer in? Klopt de weergave, of zou die misleidend kunnen zijn?

4. Noem één feit en één mening (of geframede zin) uit het bericht.

Oefeningen

Brons: Kennis & Begrip

1. Noem de drie dingen die je bij het beoordelen van een nieuwsbericht controleert (uit les 9.1 t/m 9.3).

4. Noem een voorbeeld van een bron die je waarschijnlijk als betrouwbaar zou beoordelen, en een voorbeeld van een bron die je waarschijnlijk als onbetrouwbaar zou beoordelen.

5. Wat is het eerste dat je bij een grafiek in een nieuwsbericht controleert, voordat je conclusies trekt?

13. Wat zou je doen als je twee betrouwbaar ogende bronnen tegenstrijdige informatie geven over hetzelfde economische onderwerp?

Zilver: Toepassing & Rekenen

2. Waarom is het belangrijk om al deze drie punten te checken, in plaats van er maar één?

6. Een nieuwsbericht bevat de zin: "Deskundigen zijn geschokt door de torenhoge inflatiecijfers van 4,1%." Splits deze zin op in het feitelijke deel en het "meningsdeel".

7. Waarom is het extra belangrijk om alle drie de vaardigheden (bron, grafiek, feit/mening) te combineren bij het beoordelen van een bericht over een omstreden economisch onderwerp, zoals een belastingmaatregel?

Informatiebron

Experts: nieuwe wet zorgt voor "onvermijdelijke" prijsstijgingen

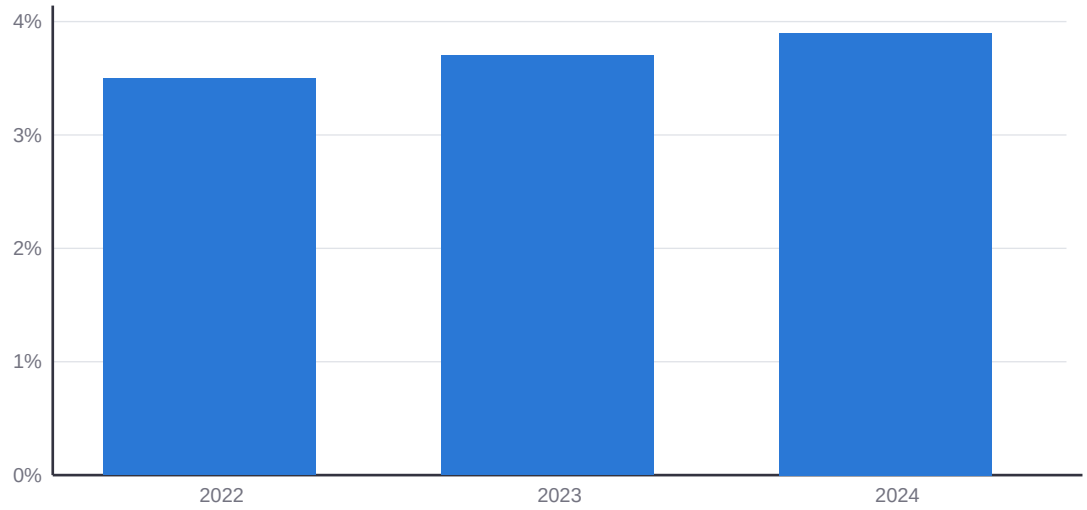
Een woordvoerder van een brancheverenigingstelt dat een nieuwe wet onvermijdelijk tot hogere prijzen zal leiden voor consumenten.

8. Gebruik de informatiebron. Beoordeel dit bericht kort op de drie punten: bron, feit/mening, en wat je zou willen checken.

10. Leg uit hoe je zou controleren of een grafiek in een nieuwsbericht misleidend is, in twee concrete stappen.

12. Waarom is het combineren van deze drie vaardigheden (bron, grafiek, feit/mening) ook buiten school, bijvoorbeeld bij het volgen van het nieuws over je eigen financiën, nuttig?

Werkloosheid in Nederland (%) — as begint bij 3%

15. Gebruik de grafiek. De verticale as begint hier niet bij 0%, maar bij 3%. Leg uit welk effect dit kan hebben op hoe een lezer de grafiek interpreteert.

Goud: Analyse & Evaluatie — de uitdaging

3. Kies een economisch nieuwsbericht (bijvoorbeeld van de NOS-nieuwsticker op de site) en beoordeel het op alle drie de punten: bron, grafieken/cijfers, en feit vs. mening.

11. Beoordeel: is het redelijk om van een gemiddelde consument te verwachten dat hij elk nieuwsbericht op deze manier grondig controleert? Onderbouw je antwoord.

14. Bedenk zelf een kort (fictief) nieuwsbericht van 2-3 zinnen over een economisch onderwerp, waarin je bewust één probleem verwerkt (bijvoorbeeld een onbetrouwbare bron, een misleidende grafiekbeschrijving, of een mening die als feit wordt gepresenteerd).

Les 9.5

EC/K/2 (SE) — Basisvaardigheden

Leerdoel: Je legt uit hoe je op een goede manier feedback geeft en ontvangt.

Theorie & uitleg

Communiceren, samenwerken en informatie verwerken: vaardigheden die je bij elke praktijkopdracht al oefende.

Drie vaardigheden die je al vaak hebt geoefend

Bij elke praktijkopdracht in leerjaar 3 (bijvoorbeeld bij thema 1 of thema 4) werkte je in een groepje van twee of drie — en daarmee oefende je, zonder dat er steeds expliciet bij stil te staan, drie vaardigheden die net zo goed bij het examen economie horen als begrippen en berekeningen: **communiceren** (teksten en informatie goed begrijpen, duidelijk praten en schrijven, je mening uitleggen), **samenwerken** (taken verdelen, afspraken nakomen, feedback geven en ontvangen), en **informatie verwerven en verwerken** (gegevens opzoeken en beoordelen, en ordenen voor een opdracht).

Deze les kijkt bewust terug op hoe dat ging, zodat je deze vaardigheden voortaan gerichter inzet — ook buiten economie.

Kernbegrippen

Communiceren : teksten en informatie goed begrijpen, en duidelijk praten, schrijven en je mening uitleggen.

Samenwerken : taken verdelen, afspraken nakomen, en feedback geven en ontvangen.

Informatie verwerven en verwerken : gegevens opzoeken en beoordelen, en informatie ordenen en gebruiken voor een opdracht.

Feedback : een terugkoppeling over hoe iemand iets deed, bedoeld om diegene te helpen verbeteren.

Goede feedback: concreet en opbouwend

Goede feedback is concreet (waar precies gaat het over?), gericht op het gedrag (niet op de persoon), en geeft aan hoe het beter kan.

Verwerkingsopdracht

Werk de onderstaande opdracht uit in je schrift of digitale werkboek.

1. Denk terug aan een praktijkopdracht die je in leerjaar 3 met een groepje deed. Beschrijf hoe de samenwerking ging.

---

2. Noem één ding dat een volgende keer beter zou kunnen — bij jezelf, of bij de samenwerking als groep.

Oefeningen

Brons: Kennis & Begrip

1. Noem de drie onderdelen van EC/K/2 die je in deze les hebt gezien.

2. Noem een voorbeeld van goed communiceren tijdens een groepsopdracht.

3. Noem een voorbeeld van goed samenwerken.

9. Noem twee manieren om taken eerlijk te verdelen in een groepje.

10. Wat is een deadline, en waarom is het belangrijk om je hieraan te houden bij een groepsopdracht?

Zilver: Toepassing & Rekenen

4. Je groepsgenoot doet bij een praktijkopdracht steeds niets. Wat zou je het beste kunnen doen?

5. Wat is het verschil tussen opbouwende feedback geven en iemand alleen bekritiseren?

6. Waarom is "informatie verwerven en verwerken" een aparte vaardigheid naast alleen "informatie opzoeken"?

11. Twee groepsgenoten zijn het oneens over hoe een deel van de opdracht aangepakt moet worden. Beschrijf een goede manier om dit conflict op te lossen.

12. Leg uit waarom digitale samenwerkingstools (zoals een gedeeld document) het samenwerken bij een praktijkopdracht kunnen verbeteren.

Reactie van een leerling na een groepsopdracht

> “We hadden vooraf niet goed afgesproken wie wat zou doen, waardoor sommige delen dubbel werden gedaan en andere delen helemaal niet.”
>
> — Leerling

14. Gebruik de bron. Welk probleem in de samenwerking wordt hier beschreven, en welke afspraak had dit kunnen voorkomen?

Goud: Analyse & Evaluatie — de uitdaging

7. Denk terug aan een praktijkopdracht die je in leerjaar 3 met een groepje deed (bijvoorbeeld bij thema 1 of thema 4). Beschrijf hoe de samenwerking ging, en wat je een volgende keer anders zou doen.

15. Beoordeel: is het eerlijk als alle groepsleden hetzelfde cijfer krijgen voor een groepsopdracht, ook als de een duidelijk meer heeft bijgedragen dan de ander? Onderbouw je antwoord.

Extra rekenopdrachten

Rekenvaardigheden zijn onderdeel van EC/K/3 (leervaardigheden). Oefen hier met percentages en procentpunten uit tabellen en grafieken — precies het rekenwerk uit les 13.2.

Basisrekenen

Percentages en procentpunten, in één rekenstap.

1. Uit een tabel blijkt: de prijs van een boodschappenmandje steeg van €100,- naar €108,-. Met hoeveel procent steeg de prijs?

Antwoord (%): _____

2. Uit een grafiek blijkt: de werkloosheid steeg van 4% naar 6%. Met hoeveel procentpunt steeg de werkloosheid?

Antwoord (procentpunt): _____

3. Een tabel toont dat een winkel vorig jaar 250 fietsen verkocht, en dit jaar 300. Bereken de procentuele stijging.

Antwoord (%): _____

4. Uit een grafiek blijkt dat 40% van de leerlingen een bijbaan heeft. Van de 25 leerlingen in de klas, hoeveel hebben er (afgerond) een bijbaan?

Antwoord (leerlingen): _____

Verdieping (kb / gl)

Het verschil tussen een procentuele stijging en een stijging in procentpunt — een klassieke valkuil in het echte examen.

5. De werkloosheid steeg van 5% naar 8%. Bereken de procentuele (relatieve) stijging van de werkloosheid — dus niet het verschil in procentpunt, maar de stijging ten opzichte van het beginpercentage.

Antwoord (%): _____

6. Twee landen: land A had een inflatie van 2% en heeft nu 5%. Land B had een inflatie van 4% en heeft nu 6%. Welk land had de grootste procentuele (relatieve) stijging, en hoeveel procent was dat?

Antwoord (%): _____

7. Uit een tabel blijkt dat het aandeel online aankopen steeg van 15% naar 21% van alle aankopen. Bereken zowel de stijging in procentpunt als de procentuele (relatieve) stijging.

Antwoord (procentpunt (procentuele stijging: 40%)): _____

Eindquiz

1. Wat is het verschil tussen een primaire en een secundaire bron?

A. Een primaire bron komt uit de eerste hand, een secundaire bron is gebaseerd op andere bronnen

B. Een secundaire bron komt uit de eerste hand, een primaire bron is gebaseerd op andere bronnen

C. Een primaire bron is altijd een boek, een secundaire bron altijd een website

D. Een primaire bron is gratis, een secundaire bron moet je betalen

2. Welke vraag stel je om de betrouwbaarheid van een bron te beoordelen?

A. Wie heeft het geschreven en welk belang heeft die?

B. Hoeveel likes en reacties heeft het bericht gekregen?

C. Hoe mooi en modern is de vormgeving van de website?

D. Hoe lang is de tekst en hoeveel plaatjes staan erin?

3. Waarom kan een grafiek misleidend zijn als de verticale as niet bij 0 begint?

A. Kleine verschillen lijken dan veel groter

B. De grafiek wordt dan juist veel nauwkeuriger

C. De cijfers in de grafiek kloppen dan niet meer

D. Je kunt de titel en de eenheid dan niet goed lezen

4. Gebruik de informatiebron. Met hoeveel procent stegen de huurkosten van 2024 naar 2025?

A. 5%

B. 40%

C. 4,8%

D. 105%

5. Gebruik de informatiebron. Wat waren de totale uitgaven in 2025?

A. €1.545,-

B. €1.500,-

C. €1.525,-

D. €1.565,-

6. Gebruik de informatiebron. Met hoeveel procentpunt daalde de werkloosheid van 2021 naar 2022?

A. 0,7 procentpunt

B. 7 procentpunt

C. 16,7 procentpunt

D. 3,5 procentpunt

7. De werkloosheid was 3,5% in 2023 en 4,2% in 2025. Hoeveel procentpunt is dat gestegen?

A. 0,7 procentpunt

B. 7 procentpunt

C. 20 procentpunt

D. 0,5 procentpunt

8. Het aandeel online aankopen steeg van 15% naar 21%. Wat klopt?

A. Een stijging van 6 procentpunt, oftewel 40%

B. Een stijging van 6%, oftewel 40 procentpunt

C. Een stijging van 21 procentpunt

D. Een stijging van 36%

9. 'Deze prijsstijging is oneerlijk.' Dit is een voorbeeld van…

A. een mening

B. een feit

C. een grafiek

D. een bron

10. Welke zin is een feit?

A. Het minimumloon is in 2026 hoger dan in 2020.

B. Het minimumloon is in Nederland veel te laag.

C. Werkgevers zouden hun personeel meer moeten betalen.

D. Iedereen vindt het minimumloon oneerlijk laag.

11. Wat controleer je bij een economisch nieuwsbericht?

A. De bron, de cijfers en of iets een feit of een mening is

B. Alleen de titel en de grote foto bovenaan het bericht

C. Alleen hoeveel mensen het bericht online hebben gedeeld

D. Alleen of het bericht van vandaag is en niet van gisteren

12. Wat is goede feedback?

A. Concreet, gericht op gedrag en met een tip om te verbeteren

B. Zo kort mogelijk, zodat niemand in de groep zich gekwetst voelt

C. Alleen gericht op wat er allemaal fout ging bij de ander

D. Zo algemeen mogelijk, zodat het voor iedereen in de groep geldt

13. Hoe ontvang je feedback op een goede manier?

A. Luisteren, doorvragen en bedenken wat je ermee doet

B. Direct uitleggen waarom de ander volgens jou ongelijk heeft

C. Niet reageren en het gesprek zo snel mogelijk afronden

D. De feedback meteen teruggeven aan degene die hem gaf

14. Een tabel heeft als kop 'x 1.000'. Er staat 250. Wat betekent dat?

A. 250.000

B. 250

C. 1.250

D. 2.500

15. Waarom is een gemiddelde niet altijd een goed beeld van de werkelijkheid?

A. Een paar uitschieters kunnen het gemiddelde sterk beïnvloeden

B. Een gemiddelde wordt door het CBS altijd verkeerd berekend

C. Een gemiddelde is altijd lager dan de werkelijke waarde

D. Een gemiddelde mag je volgens de regels niet in een grafiek zetten

Antwoordmodel

Voor de docent: dit hoofdstuk bundelt alle antwoorden bij dit werkboek (leerweg: kaderberoepsgerichte leerweg (kb)), zodat het ook voor zelfcontrole door leerlingen ingezet kan worden.

Eindquiz — antwoordsleutel

1. A
2. A
3. A
4. A
5. A
6. A
7. A
8. A
9. A
10. A
11. A
12. A
13. A
14. A
15. A

Verwerkingsopdrachten — modelantwoorden

Les 9.1

1. Bijvoorbeeld: wie heeft het geschreven, staat de informatie ook op andere betrouwbare sites, en is het bericht recent.

Les 9.2

1. Stijgend: het percentage werklozen loopt elk jaar op (3,5% 3,8% 4,2%).
2. Antwoord: 0.7 procentpunt — 4,2% - 3,5% = 0,7 procentpunt.

Les 9.3

1. Feit: "De inflatie was in 2025 3,3%" is te controleren. Mening: "3,3% inflatie is veel te hoog" is een persoonlijk oordeel.

Les 9.4

1. Er is geen vast antwoord — beoordeel of de leerling de bron, eventuele grafieken/cijfers, en het onderscheid feit/mening serieus heeft toegepast op een echt bericht.

Les 9.5

1. Er is geen vast antwoord — het gaat om een concreet voorbeeld van goede communicatie of samenwerking tijdens een echte praktijkopdracht dit jaar.

Oefeningen — modelantwoorden

Les 9.1

1. Noem twee dingen waar je op kunt letten om te checken of een bron betrouwbaar is.

Bijvoorbeeld: wie heeft het geschreven (een expert of een onbekende), staat de informatie ook op andere betrouwbare sites, en is het bericht recent.

2. Is een willekeurige social media-post altijd een betrouwbare bron? Leg kort uit.

Nee, iedereen kan op social media plaatsen wat hij wil, zonder controle op juistheid — dus je moet extra kritisch zijn.

3. Wat is het verschil tussen een primaire en een secundaire bron? Geef bij elk een voorbeeld.

Een primaire bron is informatie uit de eerste hand, zoals een origineel CBS-rapport. Een secundaire bron is gebaseerd op andere bronnen, zoals een nieuwsartikel dat over dat CBS-rapport bericht.

4. Je leest online een economisch nieuwsbericht zonder vermelde auteur of datum. Zou je dit gebruiken voor een schoolopdracht? Leg uit.

Waarschijnlijk niet zonder eerst te controleren: zonder auteur en datum is niet te checken wie verantwoordelijk is voor de inhoud en of de informatie nog actueel is.

5. Zoek (of bedenk) twee bronnen die hetzelfde economische onderwerp behandelen, maar van verschillende kwaliteit lijken. Leg uit welke jij betrouwbaarder vindt en waarom.

Er is geen vast antwoord — het gaat om een onderbouwde vergelijking op criteria als auteur, actualiteit, en of de bron door anderen wordt bevestigd.

6. Gebruik informatiebron 1. Waarom zou je bij het beoordelen van dit bericht extra kritisch moeten zijn op de bron?

Het bericht is gebaseerd op cijfers en een verklaring van de supermarktketen zelf — die heeft er belang bij een neutrale reden (hogere inkoopprijzen) te geven, in plaats van bijvoorbeeld een eigen prijsverhoging voor extra winst toe te geven. Het is dus geen onafhankelijke bron.

7. Vergelijk deze reactie met informatiebron 1. Noem één reden waarom je deze bron minder betrouwbaar zou kunnen vinden dan het officiële supermarktbericht, en één reden waarom de social-media-reactie júist een waardevol tegengeluid kan zijn.

Minder betrouwbaar: de bron is anoniem en de bewering wordt niet onderbouwd met cijfers of bewijs. Waardevol tegengeluid: het laat zien dat niet iedereen de officiële verklaring van het bedrijf zomaar gelooft, en dat er mogelijk ook een ander (winst-)motief meespeelt — het is dus goed om beide bronnen naast elkaar te leggen in plaats van er maar één te geloven.

8. Wat is een keurmerk voor betrouwbaar nieuws, en waarom kan zoiets helpen?

Een keurmerk (zoals bij bepaalde nieuwswebsites of persbureaus) geeft aan dat een bron zich houdt aan journalistieke standaarden, zoals hoor en wederhoor en feitencontrole. Het kan helpen omdat het een snel signaal geeft dat een bron waarschijnlijk zorgvuldiger werkt dan een willekeurige, ongecontroleerde website.

9. Noem twee signalen die kunnen wijzen op een onbetrouwbare bron.

Bijvoorbeeld: geen bronvermelding of auteur, veel spelfouten, sensationele of overdreven taal ("clickbait"), of beweringen die nergens anders worden bevestigd.

10. Leg uit waarom het vergelijken van meerdere bronnen over hetzelfde onderwerp je helpt om een betrouwbaarder beeld te krijgen.

Als meerdere onafhankelijke bronnen hetzelfde melden, is de kans groter dat de informatie klopt. Verschillen tussen bronnen kunnen je ook laten zien welke belangen of invalshoeken meespelen, waardoor je een genuanceerder en volledig beeld krijgt dan bij het lezen van maar één bron.

11. Een bedrijf publiceert zelf een onderzoek waaruit blijkt dat hun eigen product "het beste van de markt" is. Leg uit waarom je dit onderzoek kritisch zou moeten beoordelen.

Het bedrijf heeft een eigen (financieel) belang bij een positieve uitkomst, wat de kans op een vertekend of eenzijdig onderzoek vergroot (belangenverstrengeling). Een onafhankelijk onderzoek, uitgevoerd door een partij zonder eigen belang bij de uitkomst, is over het algemeen betrouwbaarder.

13. Gebruik de informatiebron. Noem twee redenen om dit bericht niet zomaar te geloven.

Er is geen vermelde auteur (dus onduidelijk wie verantwoordelijk is voor de claim), en de bewering wordt niet onderbouwd met cijfers of andere bronnen.

14. Gebruik de bron. Welke werkwijze van deze journalist draagt bij aan de betrouwbaarheid van het nieuws dat hij publiceert?

Hij controleert beweringen bij meerdere onafhankelijke experts voordat hij ze publiceert (hoor en wederhoor / feitencontrole), waardoor de kans kleiner is dat er onjuiste of eenzijdige informatie wordt gepubliceerd.

15. Beoordeel: is het de verantwoordelijkheid van de lezer zelf om bronnen kritisch te beoordelen, of zouden platforms (zoals social media) dit meer voor je moeten doen? Onderbouw je antwoord.

Antwoord is persoonlijk, maar een goed antwoord weegt af: platforms kunnen helpen door bijvoorbeeld waarschuwingen te tonen bij twijfelachtige content of feitencheckers in te zetten, maar dit dekt nooit alles en platforms hebben soms ook eigen belangen (bijvoorbeeld meer kliks). Uiteindelijk blijft eigen kritisch denkvermogen van de lezer onmisbaar, omdat je niet blind kunt vertrouwen op wat een platform wel of niet als betrouwbaar bestempelt.

Les 9.2

1. Wanneer gebruik je het beste een lijngrafiek, en wanneer een staafdiagram?

Een lijngrafiek gebruik je om een ontwikkeling over tijd te laten zien; een staafdiagram gebruik je om waarden met elkaar te vergelijken.

2. Wat controleer je als eerste bij het lezen van een grafiek?

De aslabels: wat wordt er gemeten, en in welke eenheid (bijvoorbeeld euro's, procenten, aantallen).

3. Gebruik de tabel. Is de trend in de werkloosheid stijgend, dalend of stabiel?

Stijgend: het percentage werklozen loopt elk jaar op (3,5% 3,8% 4,2%).

4. Gebruik de tabel. Bereken hoeveel procentpunt de werkloosheid is gestegen tussen 2023 en 2025.

4,2% - 3,5% = 0,7 procentpunt.

5. Waarom kan een grafiek misleidend zijn als de verticale as niet bij 0 begint?

Kleine verschillen lijken dan veel groter dan ze werkelijk zijn, waardoor een lezer een verkeerde indruk krijgt van hoe sterk een trend is.

6. Bedenk een economisch onderwerp waarbij een lijngrafiek de duidelijkste manier is om de informatie te laten zien. Leg uit waarom.

Er is geen vast antwoord — bijvoorbeeld inflatie over de afgelopen 10 jaar: een lijngrafiek laat goed zien hoe het percentage door de tijd heen op- en neergaat.

7. Wat is een cirkeldiagram, en wanneer gebruik je die het beste?

Een cirkeldiagram (taartdiagram) laat zien hoe een geheel is verdeeld in delen (bijvoorbeeld percentages die samen 100% vormen). Je gebruikt hem het best om de verhouding tussen verschillende categorieën binnen één geheel te laten zien.

8. Waarom is het belangrijk om de titel van een grafiek of tabel goed te lezen, voordat je de cijfers interpreteert?

De titel vertelt je waar de gegevens precies over gaan (bijvoorbeeld welk land, welke periode of welke groep), wat nodig is om de cijfers goed en in de juiste context te kunnen interpreteren.

9. Gebruik de grafiek. Bereken met hoeveel procent de gemiddelde huurprijs tussen 2022 en 2024 is gestegen.

(970 - 850) / 850 × 100% ~ 14,1%.

10. Twee grafieken tonen dezelfde cijfers over inflatie, maar de ene grafiek heeft een y-as van 0% tot 20%, en de andere van 2% tot 5%. Leg uit welk effect dit heeft op hoe de lezer de trend ervaart.

Bij de grafiek met de y-as van 2% tot 5% lijkt elke kleine verandering in de inflatie veel groter en dramatischer, omdat de schaal is "uitgerekt". Bij de grafiek van 0% tot 20% lijken dezelfde veranderingen juist kleiner en minder opvallend. De onderliggende cijfers zijn hetzelfde, maar de gekozen schaal beïnvloedt sterk hoe de lezer de trend interpreteert.

12. Gebruik de tabel. Welk type grafiek zou het beste passen bij deze gegevens? Leg uit.

Een cirkeldiagram, omdat de gegevens samen een geheel vormen (100%) dat is opgedeeld in categorieën — precies waar een cirkeldiagram goed voor is.

13. Gebruik de grafiek. In welk kwartaal is de stijging ten opzichte van het vorige kwartaal het grootst, en bereken deze stijging in procenten.

De grootste stijging is in kwartaal 4: van 48.000 naar 90.000 bestellingen. Procentuele stijging: (90 - 48) / 48 × 100% = 87,5%.

14. Gebruik de bron. Ben je het eens met deze uitspraak? Onderbouw je antwoord.

Antwoord is persoonlijk, maar een goed antwoord erkent dat aslabels en een bronvermelding essentieel zijn om een grafiek goed te kunnen interpreteren en de betrouwbaarheid te beoordelen — zonder deze informatie weet je niet precies wat er gemeten wordt of waar de cijfers vandaan komen. Een goed antwoord kan ook nuanceren dat dit niet automatisch betekent dat de inhoud fout is, maar wel dat extra voorzichtigheid geboden is.

15. Leg uit waarom het lezen van een tabel soms nauwkeuriger is dan het lezen van een grafiek, ook al is een grafiek vaak sneller te "scannen".

Een tabel toont de exacte cijfers, terwijl je bij een grafiek waarden vaak moet schatten op basis van waar een lijn of staaf ongeveer eindigt. Voor een globaal beeld van een trend is een grafiek handig en snel, maar voor een precieze berekening (bijvoorbeeld een exact percentage) is een tabel met de daadwerkelijke cijfers nauwkeuriger.

Les 9.3

1. Wat is het verschil tussen een feit en een mening?

Een feit is een bewering die te controleren en te bewijzen is; een mening is een persoonlijke opvatting die niet met feiten te bewijzen is.

2. Is de zin "De inflatie was in 2025 3,3%" een feit of een mening?

Een feit: dit is een cijfer dat te controleren is bij bijvoorbeeld het CBS.

3. Is de zin "3,3% inflatie is veel te hoog" een feit of een mening?

Een mening: "te hoog" is een persoonlijk oordeel, geen meetbaar feit.

4. Herschrijf de mening "Deze prijsstijging is oneerlijk tegenover consumenten" als een feitelijke zin over hetzelfde onderwerp.

Er is geen vast antwoord — bijvoorbeeld: "De prijzen zijn dit jaar met 5% gestegen."

6. Zoek (of bedenk) een kop van een economisch nieuwsbericht die volgens jou vooral mening bevat in plaats van feiten. Herschrijf de kop feitelijker.

Er is geen vast antwoord — het gaat om het herkennen van waardeladen woorden (zoals "schokkend", "eerlijk", "onaanvaardbaar") en die te vervangen door neutrale, feitelijke formuleringen.

7. Gebruik de bron. Is de uitspraak van meneer Aksoy een feit of een mening? Leg uit.

Een mening: dat de loonsverhoging "banen kost" is een verwachting/inschatting van meneer Aksoy, geen bewezen, controleerbaar cijfer. Het feit dat het minimumjeugdloon omhoog gaat is wel controleerbaar; wat dat concreet voor gevolgen heeft (of hij écht minder personeel aanneemt) staat niet vast.

8. Vergelijk deze reactie van Nour met die van meneer Aksoy (vorige vraag). Beide gaan over dezelfde maatregel. Leg uit waarom het voor een goed begrip van het nieuws belangrijk is om beide meningen te lezen, in plaats van er maar één.

Meneer Aksoy en Nour hebben allebei een persoonlijk belang bij de maatregel, maar een tegenovergesteld belang: de werkgever ziet vooral de hogere kosten, de werknemer vooral het hogere loon. Als je maar één van de twee meningen leest, krijg je een eenzijdig beeld van de maatregel — pas door beide naast elkaar te leggen zie je het volledige plaatje (voor- én nadelen).

9. Noem twee woorden die je vaak in een mening tegenkomt, maar bijna nooit in een puur feitelijke zin.

Bijvoorbeeld: "moet", "zou", "eerlijk/oneerlijk", "schokkend", "veel te hoog/laag", of andere waardeladen woorden.

10. Is de zin "De overheid moet de energiebelasting verlagen" een feit of een mening? Leg uit.

Een mening: het woord "moet" geeft aan dat dit een persoonlijke opvatting is over wat er zou moeten gebeuren, geen controleerbaar feit.

11. Een nieuwsbericht combineert een feit ("de rente is met 0,5 procentpunt gestegen") met een mening ("dit is een verstandige beslissing van de ECB"). Leg uit waarom het belangrijk is om deze twee soorten uitspraken uit elkaar te houden.

Het feit (de rentestijging) is objectief controleerbaar en staat vast, terwijl de mening (of het een verstandige beslissing was) een persoonlijk oordeel is waar andere economen anders over kunnen denken. Als je deze twee door elkaar haalt, loop je het risico de mening van de schrijver klakkeloos over te nemen als was het een onomstreden feit.

14. Gebruik de bron. Leg uit waarom deze uitspraak een mening is, en welk feitelijk gegeven je zou willen zien om deze bewering te kunnen checken.

Het is een mening: "pure hebzucht" is een subjectief oordeel over de motivatie van bedrijven, geen bewezen feit. Om dit te checken zou je bijvoorbeeld willen weten hoe de winstmarges van deze bedrijven zich hebben ontwikkeld, en of de prijsverhoging in verhouding staat tot de gestegen kosten (zoals grondstoffen of lonen).

15. Beoordeel: is het erg dat nieuwsartikelen soms meningen bevatten, zolang deze duidelijk als mening herkenbaar zijn? Onderbouw je antwoord.

Antwoord is persoonlijk, maar een goed antwoord erkent dat meningen op zich waardevol kunnen zijn (bijvoorbeeld in een opiniestuk of interview), zolang duidelijk is dát het een mening is en van wie deze afkomstig is. Het wordt pas problematisch als meningen worden gepresenteerd alsof het feiten zijn, omdat lezers dan een vertekend beeld van de werkelijkheid kunnen krijgen.

Les 9.4

1. Noem de drie dingen die je bij het beoordelen van een nieuwsbericht controleert (uit les 9.1 t/m 9.3).

De betrouwbaarheid van de bron, of grafieken/cijfers correct worden weergegeven, en of het bericht feiten of vooral meningen bevat.

2. Waarom is het belangrijk om al deze drie punten te checken, in plaats van er maar één?

Een bericht kan bijvoorbeeld een betrouwbare bron hebben maar toch een misleidende grafiek bevatten, of feitelijk correct zijn maar sterk geframed — je hebt alle drie de controles nodig voor een volledig beeld.

3. Kies een economisch nieuwsbericht (bijvoorbeeld van de NOS-nieuwsticker op de site) en beoordeel het op alle drie de punten: bron, grafieken/cijfers, en feit vs. mening.

Er is geen vast antwoord — dit is de praktijkopdracht van deze les; beoordeel het antwoord op basis van of alle

drie de punten serieus zijn toegepast op een echt bericht.

4. Noem een voorbeeld van een bron die je waarschijnlijk als betrouwbaar zou beoordelen, en een voorbeeld van een bron die je waarschijnlijk als onbetrouwbaar zou beoordelen.

Betrouwbaar: bijvoorbeeld een bericht van het CBS of een gevestigd persbureau, met vermelde auteur en bronvermelding. Onbetrouwbaar: bijvoorbeeld een anonieme social-media-post zonder bronvermelding of onderbouwing.

5. Wat is het eerste dat je bij een grafiek in een nieuwsbericht controleert, voordat je conclusies trekt?

De aslabels: wat wordt er precies gemeten, en in welke eenheid (bijvoorbeeld euro's, procenten of aantallen), en of de assen niet misleidend zijn geschaald.

6. Een nieuwsbericht bevat de zin: "Deskundigen zijn geschokt door de torenhoge inflatiecijfers van 4,1%." Splits deze zin op in het feitelijke deel en het "meningsdeel".

Feitelijk: de inflatie was 4,1%. Mening/framing: "geschokt" en "torenhoog" zijn waardeladen woorden die een emotionele lading aan het feit toevoegen.

7. Waarom is het extra belangrijk om alle drie de vaardigheden (bron, grafiek, feit/mening) te combineren bij het beoordelen van een bericht over een omstreden economisch onderwerp, zoals een belastingmaatregel?

Bij een omstreden onderwerp hebben verschillende partijen vaak tegengestelde belangen, waardoor de kans groter is op een eenzijdige bron, een misleidende grafiek, of een sterk geframede tekst. Door alle drie de vaardigheden te combineren, voorkom je dat je één van deze valkuilen mist en kom je tot een genuanceerder, beter onderbouwd oordeel.

8. Gebruik de informatiebron. Beoordeel dit bericht kort op de drie punten: bron, feit/mening, en wat je zou willen checken.

Bron: een brancheverenigingheeft mogelijk een eigen belang bij het benadrukken van negatieve gevolgen van de wet (bijvoorbeeld om de wet tegen te houden), dus extra kritisch bekijken. Feit/mening: "onvermijdelijk" is een sterke, niet-neutrale bewering — dit klinkt meer als een inschatting dan een bewezen feit. Wat je zou willen checken: of er ook onafhankelijke experts of cijfers zijn die dit bevestigen of juist tegenspreken.

10. Leg uit hoe je zou controleren of een grafiek in een nieuwsbericht misleidend is, in twee concrete stappen.

Stap 1: controleer of de verticale as bij 0 begint (en niet ergens midden in het bereik, wat verschillen kan overdrijven). Stap 2: controleer of de tijdsperiode en eenheden kloppen, en of de bron van de gegevens duidelijk en betrouwbaar is.

11. Beoordeel: is het redelijk om van een gemiddelde consument te verwachten dat hij elk nieuwsbericht op deze manier grondig controleert? Onderbouw je antwoord.

Antwoord is persoonlijk, maar een goed antwoord erkent dat het niet realistisch is om élk bericht grondig te controleren (dat kost te veel tijd), maar dat het wel belangrijk is om deze vaardigheden paraat te hebben voor belangrijke beslissingen (bijvoorbeeld een grote aankoop of een politieke keuze), en om in elk geval alert te zijn op duidelijke waarschuwingssignalen.

12. Waarom is het combineren van deze drie vaardigheden (bron, grafiek, feit/mening) ook buiten school, bijvoorbeeld bij het volgen van het nieuws over je eigen financiën, nuttig?

Het helpt je om beter geïnformeerde keuzes te maken, bijvoorbeeld over sparen, lenen of stemmen op economisch beleid, in plaats van blindelings af te gaan op wat één bron of één opvallende krantenkop beweert.

13. Wat zou je doen als je twee betrouwbaar ogende bronnen tegenstrijdige informatie geven over hetzelfde economische onderwerp?

Je zou verder onderzoek doen: bijvoorbeeld een derde, onafhankelijke bron raadplegen (zoals het CBS), kijken naar de originele cijfers/data, of nagaan of er een verklaring is voor het verschil (bijvoorbeeld een andere meetperiode of definitie).

14. Bedenk zelf een kort (fictief) nieuwsbericht van 2-3 zinnen over een economisch onderwerp, waarin je bewust één probleem verwerkt (bijvoorbeeld een onbetrouwbare bron, een misleidende grafiekbeschrijving, of een mening die als feit wordt gepresenteerd).

Antwoord is persoonlijk. Een goed antwoord bevat een kloppend, herkenbaar economisch onderwerp en verwerkt duidelijk (maar niet te overduidelijk) één van de drie besproken problemen, zodat een medeleerling dit kan herkennen.

15. Gebruik de grafiek. De verticale as begint hier niet bij 0%, maar bij 3%. Leg uit welk effect dit kan hebben op hoe een lezer de grafiek interpreteert.

Doordat de as niet bij 0% begint, lijken de verschillen tussen de jaren (van 3,5% naar 3,9%) veel groter dan ze in werkelijkheid zijn. Een lezer die niet goed naar de as kijkt, kan hierdoor ten onrechte denken dat de werkloosheid dramatisch is gestegen, terwijl het in werkelijkheid om een klein verschil van 0,4 procentpunt gaat.

Les 9.5

1. Noem de drie onderdelen van EC/K/2 die je in deze les hebt gezien.

Communiceren, samenwerken, en informatie verwerven en verwerken.

2. Noem een voorbeeld van goed communiceren tijdens een groepsopdracht.

Bijvoorbeeld: duidelijk uitleggen wat je bedoelt, of goed luisteren naar wat een ander zegt.

3. Noem een voorbeeld van goed samenwerken.

Bijvoorbeeld: taken eerlijk verdelen, of je aan gemaakte afspraken houden.

4. Je groepsgenoot doet bij een praktijkopdracht steeds niets. Wat zou je het beste kunnen doen?

Er is geen vast antwoord — bijvoorbeeld: het er rustig met diegene over hebben, samen opnieuw de taken verdelen, of het (als het niet lukt) melden bij de docent.

5. Wat is het verschil tussen opbouwende feedback geven en iemand alleen bekritiseren?

Opbouwende feedback is concreet, gericht op het gedrag (niet de persoon), en geeft ook aan hoe het beter kan; kritiek zonder opbouw benoemt vaak alleen wat er mis is.

6. Waarom is "informatie verwerven en verwerken" een aparte vaardigheid naast alleen "informatie opzoeken"?

Opzoeken is nog niet genoeg: je moet de gevonden informatie ook beoordelen (is dit betrouwbaar?), ordenen, en gebruiken om de opdracht daadwerkelijk te maken.

7. Denk terug aan een praktijkopdracht die je in leerjaar 3 met een groepje deed (bijvoorbeeld bij thema 1 of thema 4). Beschrijf hoe de samenwerking ging, en wat je een volgende keer anders zou doen.

Er is geen vast antwoord — het gaat om een concrete, eerlijke reflectie op taakverdeling, afspraken en communicatie binnen de eigen groep, met minstens één concreet verbeterpunt.

9. Noem twee manieren om taken eerlijk te verdelen in een groepje.

Bijvoorbeeld: elk lid een gelijk deel van het werk geven, taken verdelen op basis van sterke punten, of om de beurt de "trekker" van een deelopdracht zijn.

10. Wat is een deadline, en waarom is het belangrijk om je hieraan te houden bij een groepsopdracht?

Een deadline is de uiterste inleverdatum. Bij een groepsopdracht is het extra belangrijk om je eraan te houden, omdat andere groepsleden vaak afhankelijk zijn van jouw deel om hun eigen deel af te kunnen ronden.

11. Twee groepsgenoten zijn het oneens over hoe een deel van de opdracht aangepakt moet worden. Beschrijf een goede manier om dit conflict op te lossen.

Bijvoorbeeld: beide standpunten rustig uitleggen en naar elkaar luisteren, de voor- en nadelen van elke aanpak samen op een rijtje zetten, en samen (of met een meerderheid, of met hulp van de docent) een beslissing

nemen waar iedereen zich achter kan scharen.

12. Leg uit waarom digitale samenwerkingstools (zoals een gedeeld document) het samenwerken bij een praktijkopdracht kunnen verbeteren.

Iedereen kan tegelijk aan hetzelfde document werken en direct zien wat anderen hebben toegevoegd, wat miscommunicatie voorkomt en het makkelijker maakt om de voortgang te volgen, ook als groepsleden niet steeds fysiek bij elkaar zijn.

14. Gebruik de bron. Welk probleem in de samenwerking wordt hier beschreven, en welke afspraak had dit kunnen voorkomen?

Het probleem is een onduidelijke taakverdeling. Een concrete afspraak vooraf over wie welk deel van de opdracht op zich neemt (en dit bijvoorbeeld schriftelijk vastleggen) had dit kunnen voorkomen.

15. Beoordeel: is het eerlijk als alle groepsleden hetzelfde cijfer krijgen voor een groepsopdracht, ook als de een duidelijk meer heeft bijgedragen dan de ander? Onderbouw je antwoord.

Antwoord is persoonlijk, maar een goed antwoord weegt af: een gelijk cijfer stimuleert samenwerking en gezamenlijke verantwoordelijkheid, maar kan als oneerlijk voelen voor wie meer heeft bijgedragen. Een goed antwoord kan bijvoorbeeld voorstellen om (deels) individueel te beoordelen, bijvoorbeeld via een peer-beoordeling waarbij groepsleden elkaars bijdrage inschatten.